

Rodičovská odpovědnost

Porušení rodičovské odpovědnosti jedním z rodičů nelze bez dalšího přičíst rodiči druhému a odůvodnit jím krácení nároku na náhradu újmy podle § 2918 o. z. Samotná skutečnost, že rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům neznamená, že následky porušení povinnosti jedním z nich automaticky ponese i rodič druhý.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 25 Cdo 2248/2020-67 ze dne 26.10.2021)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci žalobkyně: J. K., narozená XY, bytem XY, zastoupená JUDr. M.Š., advokátkou se sídlem P., proti žalované Generali Česká pojišťovna a. s., se sídlem P., o zaplacení 750 000 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 30 C 78/2018, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2019, č. j. 18 Co 344/2019-50, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2019, č. j. 18 Co 344/2019-50, se v části výroku I, již byl změněn rozsudek soudu prvního stupně tak, že se žaloba co do částky 367 200 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z této částky od 24. 4. 2018 do zaplacení zamítá, mění tak, že se rozsudek Obvodního soud pro Prahu 1 ze dne 30. 4. 2019, č. j. 30 C 78/2018-26, v uvedeném rozsahu potvrzuje. Dovolání žalobkyně proti výrokům II a III rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2019, č. j. 18 Co 344/2019-50, se odmítá.

Z odůvodnění:

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 30. 4. 2019, č. j. 30 C 78/2018-26, vyhověl žalobě v části, již se žalobkyně domáhala zaplacení částky 734 400 Kč s příslušenstvím (výrok I), zamítl žalobu v části, již se žalobkyně domáhala zaplacení částky 15 600 Kč s příslušenstvím (výrok II), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky III a IV). Soud prvního stupně zjistil následující skutkový stav. Žalobkyně žila do roku 2016 v bytě v XY se svým synem AAAAA (pseudonym), narozeným XY, a jeho otcem L. Š., narozeným XY. Zhruba rok před škodní událostí žila v bytě se synem sama. Dne 16. 7. 2017 řídil L. Š. starší automobil tovární značky XY, registrační značky XY, ve kterém s ním jel i jeho v té době sedmiletý syn. Z nezjištěných příčin došlo k nehodě, při níž oba následkům svých zranění podlehl. Provoz osobního vozidla byl pro případ odpovědnosti za škodu z provozu pojištěn u žalované. Podle odůvodnění usnesení, jímž bylo odloženo trestní řízení proti L. Š. staršímu z důvodu jeho úmrtí, přejel řidič se svým vozidlem z nezjištěných důvodů vlevo mimo vozovku, kde přední částí vozidla narazil v plné rychlosti do vzrostlého stromu. Řidič vozidla byl v době smrti ovlivněn pervitinem, který si musel aplikovat před jízdou, a nezletilý AAAAA nebyl při jízdě připoután bezpečnostními pásy. Policie České republiky příčinu dopravní nehody neobjasnila. Pouze uvedla, že existuje několik možných příčin, a to únik tlaku v pneumatice, nebo vypadnutí pravého kulového čepu, anebo skutečnost, že vozidlo řídil usmrcený řidič pod vlivem pervitinu. Vztah žalobkyně k synovi byl standardní, o syna příkladně pečovala. V den dopravní nehody policisté žalobkyni na schodech domu sdělili, že její syn se svým otcem zemřel při dopravní nehodě. Žalobkyně se zhroutila, byla v nemocniční péči a po návratu byla tlumena léky, nebyla schopna ani vstát a chodit do práce, v bytě si udělala oltář, po bytě vylepila fotografie syna, všude byly plyšové hračky a svíčky. Po nějaké době se z bytu odstěhovala, protože jí připomínal syna. Po právní stránce posoudil soud prvního stupně věc podle § 2957 a § 2959 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“) ve spojení s § 6 odst. 2 písm. a) a § 9 odst. 1 zákona č. [168/1999](#) Sb. Výši nemajetkové újmy stanovil dle judikatury jako dvacetipětinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty

zaměstnanců v národním hospodářství za rok 2017. Navýšení základní částky o další pětinasobek odůvodnil především nízkým věkem syna žalobkyně a intenzivním vztahem mezi rodičem a dítětem. Soud prvního stupně neshledal důvody pro postup podle § 2918 o. z. (poměrné snížení náhrady újmy pro spoluúčast na vzniku újmy na straně poškozeného). Nezletilému AAAAA nelze přičítat jeho nepřipoutání bezpečnostními pásy. Krácení pojistného plnění neodůvodňuje ani porušení povinností otcem dítěte, neboť žalobkyně je sekundární obětí, na nehodovém ději se nepodílela a nemohla ovlivnit ani jeho průběh.

2. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 11. 12. 2019, č. j. 18 Co 344/2019-50, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku I tak, že se žaloba co do částky 367 200 Kč s příslušenstvím zamítá, jinak ho v tomto výroku potvrdil (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II až IV). Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně. Ztotožnil se s jeho závěry ohledně výše stanoveného odškodnění a nemožnosti přičítat jakékoli zavinění nezletilému. Doplnil, že základ nároku vychází z ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. [168/1999](#) Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla. Nárok žalobkyně ale na rozdíl od soudu prvního stupně krátil o 50 % s odkazem na § 2918 o. z. a na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3552/2014 s odůvodněním, že žalobkyni i řidiči vozidla v době dopravní nehody svědčila rodičovská odpovědnost ve smyslu § 858 o. z., byť nad nezletilým v daném okamžiku vykonával dozor pouze otec. Tato péče v daném případě nebyla ze strany rodičů dostatečná, neboť nezletilý nebyl připoután bezpečnostními pásy, což fatálním způsobem přispělo ke vzniku újmy, kterou žalobkyně (matka a nositelka rodičovské odpovědnosti) nyní požaduje odškodnit. Otec nezletilého (a řidič vozidla) proto zásadním způsobem zanedbal dohled nad nezletilým. Při uplatněném nároku na náhradu újmy druhého z rodičů proto nelze toto porušení rodičovské odpovědnosti nevzít na zřetel. Nad rámec výše uvedeného lze dodat, že žalobkyně věděla, že otec běžně požíval pervitin a opíjel se. Z těchto důvodů se s ním rozešla. Ani proto nelze přitakat jejímu tvrzení, že byla pouhou sekundární (a náhodnou) obětí dopravní nehody.

3. Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu části výroku I, již byl změněn rozsudek soudu prvního stupně, a výroků II a III napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla řešena. Jako dovolací důvod dovolatelka uvádí nesprávné právní posouzení věci, které spatřuje v tom, že odvolací soud rozhodl o její spoluvinně v situaci, kdy neporušila žádnou konkrétní povinnost a ani nemohla jakkoli průběh škodového děje předpokládat, ovlivnit nebo mu zabránit. Namítá, že judikatura aplikovaná odvolacím soudem na posuzovaný případ vůbec nedopadá. Naopak za zcela správné a bezvadné považuje rozhodnutí soudu prvního stupně. Dovolatelka s L. Š. starším nežila, ale nezletilého AAAAA, svěřeného do její péče, většinou jednou za 14 dní, předávala otcí, kterému styk ani péče o syna nebyly opatrovnickým soudem omezeny nebo zakázány, a bylo její povinností styku otce se synem nebránit (§ 889 o. z.). Dovolatelka předala otcí nezletilého AAAAA v sobotu 15. 7. 2017 ráno a od té doby nebyla ani s ním, ani s jeho otcem v kontaktu. Byli pouze domluveni, že syna v neděli večer vrátí, což se již nestalo. Dovolatelka je přesvědčena, že její možná spoluodpovědnost by byla dána tehdy, pokud by dítě svěřila otcí, u kterého by mohla jednoznačně rozpoznat, že je pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, anebo by viděla otce s dítětem nasedat do automobilu bez dětské sedačky. Nic takového se ale nestalo a ani neprokázalo. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil a potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

4. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. [296/2017](#) Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

5. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou advokátem podle § 241 odst. 1 o. s. ř., a proto se zabýval jeho přípustností.

6. Dovolání směřující proti rozhodnutí o náhradě nákladů řízení není přípustné vzhledem k ustanovení § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.
7. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení právní otázky (v dovolání sice výslovně neformulované, avšak z jeho obsahu dovoditelné), zda lze přičíst porušení rodičovské povinnosti jedním z rodičů rodiči druhému a v důsledku toho krátit rozsah nahrazované újmy způsobené usmrcením dítěte z důvodu spolupodílení se na jejím vzniku podle § 2918 o. z., která dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla vyřešena. Dovolání je důvodné.
8. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal a dovolatelka ani žádné nenamítala.
9. Podle § 858 o. z. rodičovská odpovědnost zahrnuje práva a povinnosti rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.
10. Podle § 865 odst. 1 o. z. rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. Má ji každý rodič, ledaže jí byl zbaven.
11. V § 858 o. z. je vymezen pojem rodičovské odpovědnosti tak, že vedle péče o zdraví dítěte zahrnuje i péči o jeho všestranný tělesný, rozumový, mravní i citový vývoj. Zákon pojem rodičovské odpovědnosti tedy chápe široce tak, aby zahrnovala zajištění všech nejen základních, ale se zřetelem na harmonický vývoj dítěte i dalších významných potřeb. Při výkonu uvedených povinností jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 4 Tdo 1293/2018).
12. Podle § 6 zákona č. [168/1999](#) Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění účinném ke dni dopravní nehody, pojištění odpovědnosti se vztahuje na každou osobu, která odpovídá za škodu způsobenou provozem vozidla uvedeného v pojistné smlouvě (odst. 1). Nestanoví-li tento zákon jinak, má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku poškozenému mimo jiné způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením (odst. 2 písm. a/).
13. Podle § 9 odst. 1 zákona č. [168/1999](#) Sb. poškozený má právo uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 u příslušného pojistitele.
14. Citovaná ustanovení zakládají poškozenému vůči pojistiteli škůdce přímý nárok na pojistné plnění, jehož rozsah se řídí ustanoveními občanského zákoníku o náhradě újmy.
15. Podle § 2918 o. z. vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.
16. Vzhledem k dikci § 2918 o. z. je při posouzení základu nároku rovněž třeba zkoumat i otázku spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy. Jde-li o poměrné snížení povinnosti škůdce nahradit škodu,

vznikla-li nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, vychází nová úprava i přes rozdíly ve formulaci § 2918 o. z. a § 441 zákona č. [40/1964](#) Sb., ve znění účinném k 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“) z obdobných principů odškodnění, a lze tak i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury. Dosavadní právní úprava § 441 obč. zák. užívala nepřesný výraz spoluzavinění poškozeného, což navozovalo dojem, že nedopadá na případy objektivní odpovědnosti, popřípadě na okolnosti nezaviněné způsobené poškozeným. Nejvyšší soud ale opakovaně potvrdil, že použití daného ustanovení je univerzální a má širší dopad (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 43/2002; Hrádek Jiří, komentář k § 2918, in: Švestka Jiří, Dvořák Jan, Fiala Josef aj. *Občanský zákoník: Komentář*, Svazek VI, Wolters Kluwer, 2014, dostupné též v systému ASPI.). Nová právní úprava hovoří přiléhavěji o okolnostech, které se přičítají poškozenému. Je tedy dnes třeba hovořit spíše o spoluzpůsobení si újmy poškozeným či o jeho spoluúčasti na škodní události nebo na vzniku újmy (viz rozsudek Nejvyššího soudu nebo ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2216/2019).

17. I za současné právní úpravy tedy platí, že v rozsahu, v jakém se sám poškozený podílel na způsobení škody (újmy), není dána odpovědnost toho, kdo za škodu odpovídá, a chybí pak jeden ze základních předpokladů odpovědnosti za škodu, a to příčinná souvislost mezi vznikem škody a protiprávním jednáním škůdce. Újma totiž nemusí být pouze výsledkem jednání škůdce, nýbrž může být vyvolána i samotným poškozeným; v takovém případě poškozený poměrně nebo zcela nese újmu vzniklou okolnostmi na jeho straně. Jde o určení vzájemného vztahu mezi jednáním poškozeného a škůdce, přičemž se vychází z míry účasti každého z nich a zvažují se veškeré příčiny, které vedly k újmě, a jak u škůdce, tak i u poškozeného lze brát v úvahu jen takové jednání, jež bylo alespoň jednou z příčin vzniku újmy. Na straně poškozeného se pak zvažují veškeré příčiny. Existence a forma zavinění (úmysl, nedbalost) není zpravidla pro konstatování spoluúčasti podstatná – může ale mít vliv na určení rozsahu spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy. Zavinění dokonce může absentovat, přičemž nemusí jít ani o porušení právní povinnosti; ve smyslu zásady *casum sentit dominus* poškozený nese i následky náhody, která jej postihla (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1462/2003, Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“, C 2593, či rozsudky téhož soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3434/2009, Soubor C 10425, nebo ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3807/2014). Konečná úvaha o tom, nakolik se na způsobení škody podílel sám poškozený, a tedy v jakém rozsahu nese škodu sám, odvisí vždy od okolností konkrétního případu po porovnání všech shora uvedených hledisek (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1054/2007, Soubor C 7228, nebo rozsudek ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 1063/2017).

18. V posuzovaném případě založil odvolací soud své částečně zamítavé rozhodnutí na závěru, že otec při jízdě automobilem nepřipoutal svého syna, nezletilého AAAAA, čímž porušil svou rodičovskou odpovědnost ve smyslu § 858 o. z. Jelikož v inkriminovanou dobu náležela rodičovská odpovědnost i dovolatelce (matce), byť v daném okamžiku nad nezletilým vykonával faktický dohled jeho otec (řidič vozidla), krátil s odkazem na § 2918 o. z. a rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3552/2014 její nárok na náhradu nemajetkové újmy o 50 %. S odvolacím soudem lze souhlasit, že L. Š. starší porušil svou rodičovskou odpovědnost (zejména povinnost dohledu nad nezletilým), když při jízdě automobilem svého syna nepřipoutal bezpečnostními pásy do autosedačky, což podstatným způsobem přispělo k fatálnímu následku spočívajícímu v jeho úmrtí. Nesprávný je ale jeho závěr, že toto porušení právní povinnosti lze přičíst dovolatelce, která se v projednávané věci jako druhotná oběť domáhá náhrady nemajetkové újmy za usmrcení syna podle § 2959 o. z., a odůvodnit jím krácení jejího nároku. Dovolatelce nutno přisvědčit, že měla povinnost umožnit styk otce s nezletilým AAAAA a podle skutkových zjištění, jejichž správnost nepodléhá dovolacímu přezkumu (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), neměla důvod se domnívat nebo předpokládat, že L. Š. starší poruší tak fatálním způsobem svou rodičovskou odpovědnost. Dovolatelka se žádným způsobem nepodílela na vzniku újmy, a proto není v projednávaném případě prostor pro aplikaci § 2918 o. z.,

jak nesprávně učinil odvolací soud. Přílehlavý nebyl ani jeho poukaz na vědomost dovolatelky o užívání pervitinu a požívání alkoholu L. Š. starším již proto, že v řízení se neprokázalo, že by řízení vozidla pod vlivem pervitinu bylo příčinou dopravní nehody. Nebylo-li zjištěno, že si újmu přivodil sám usmrcený syn (zanedbání péče ze strany otce spočívající v nepřipoutání nezletilého syna bezpečnostním pásem není okolností na straně syna podle § 2918 o. z.), není opodstatněné náhradu snižovat.

19. Přisvědčit lze dovolatelce i v tom, že odvolací soud nesprávně odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3552/2014. V tomto případě se zdravotní pojišťovna domáhala po otci náhrady nákladů vynaložených v rámci systému veřejného zdravotního pojištění na léčení dítěte v situaci, kdy újmu na jeho zdraví zavinil tento rodič porušením povinnosti náležitého dohledu nad dítětem. Jedná se proto o zcela skutkově i právně odlišný případ, a proto závěry uvedeného rozhodnutí na posuzovanou věc nedopadají. Z výše uvedeného vyplývá, že porušení rodičovské odpovědnosti jedním z rodičů nelze bez dalšího přičíst rodiči druhému a odůvodnit jím krácení nároku na náhradu újmy podle § 2918 o. z. Samotná skutečnost, že rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům, totiž neznamená, že následky porušení povinnosti jedním z nich automaticky ponese i rodič druhý. Žalovaná je tudíž povinna nahradit dovolatelce vzniklou újmu v celém rozsahu.

20. Protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že o věci je možné rozhodnout [§ 243d písm. b) o. s. ř.], změnil dovolací soud napadené rozhodnutí v měnícím výroku o platební povinnosti žalované v částce 367 200 Kč s úrokem z prodlení tak, že v tomto rozsahu se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Moderace nákladů](#)
- [Dovolání](#)
- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)